

DE HAND-OUT

INHOUD

Wereld Pers Foto Groningen

Opdracht 1

Opdracht 2

Bijlage opdracht 2; deel 2

Foto's nabespreken

De negen beeldelementen

Creatiever fotograferen doe je zo: zes tips van Hans Aarsman

De argumentatieve rol van beeld in tekst

WERELD PERS FOTO GRONINGEN

Sinds 2004 haalt Stichting Wereld Pers Foto Groningen (WPFG) de wereldberoemde World Press Photo tentoonstelling naar Groningen. WPFG stelt zich ten doel om de aandacht voor internationale persfotografie te vergroten. De stichting stimuleert het debat over mondiale maatschappelijke en culturele vraagstukken door middel van de fototentoonstelling en een divers randprogramma. Hiermee wil de stichting bijdragen aan democratie en persvrijheid voor iedereen.

World Press Photo tentoonstelling

De hoofdactiviteit van WPFG is de World Press Photo-tentoonstelling. Deze tentoonstelling is ieder jaar van mid november tot mid december te zien in het centrum van Groningen. Het is een intrigerende expositie waarbij bezoekers in aanraking gebracht worden met indringende actuele beelden uit de hele wereld. Stichting WPFG biedt met de tentoonstelling bezoekers een inkijk in het dagelijks leven van mensen uit verschillende culturen en landen van de wereld. In de World Press Photo tentoonstelling komen diverse onderwerpen aan bod; natuur, sport, dagelijks leven, nieuws en documentaire series. Nergens anders in het Noorden van Nederland is de World Press Photo tentoonstelling te zien. Groningen behoort tot één van de honderden steden waar de tentoonstelling te zien is.

Randprogrammering

Naast de World Press Photo expositie moedigt WPFG met een diverse randprogrammering verschillende doelgroepen aan zich te verdiepen in persfotografie. Door het jaar heen bieden wij workshops en exposities aan voor jong en oud. De thema's uit de World Press Photo tentoonstelling worden verder uitgediept middels verschillende activiteiten, zoals lezingen, rondleidingen en discussieavonden. Klik hier voor meer informatie.

OPDRACHT 1

Benodigdheden

- spelleider
- camera of telefoon met camera
- evt. telefoon- camerakabels en computer om de foto's op te bekijken
- evt. printer

De groepsleden gaan individueel op pad met hun camera - dat kan ook de camera van een telefoon zijn - en elk half uur krijgen ze van jou een ander thema via een zelf aangemaakte Whats App groep (of eventueel per sms). Ze hebben dan een half uur om een foto rondom dat thema te maken! In totaal zijn er vier thema's. Het leukste is als de fotografen van tevoren niet weten welke thema's het zijn, pas op het moment dat het ge-appt wordt.

Thema's

- je eigen verhaal
- conflict
- klein nieuws
- samen

Nog even praktisch: een half uur is onze richtlijn, maar je bent hier als groep vrij in.

OPDRACHT 2

Benodigdheden

- camera of telefoon met camera
- evt. telefoon- camerakabels en computer om de foto's op te bekijken
- evt. printer
- kranten
- pen

Deze opdracht bestaat uit twee deelopdrachten.

Deel 1

Iedereen kiest een interessant krantenartikel uit en maakt daarbij een passende foto.

Details in de tekst kunnen aanleiding geven tot een interessante foto, maar hou ook de kern van de tekst in de gaten, daar gaat het immers om. Probeer het onderwerp van de tekst niet letterlijk om te zetten in een foto, maar zoek naar een interessante invalshoek waardoor de foto echt iets toevoegt aan de tekst.

Deel 2

Vice versa, iedereen schrijft een passend nieuwsartikel voor de bijgeleverde foto. Hier moeten ze dus eigenlijk erachter zien te komen wat het verhaal van de foto is. Waar is de foto gemaakt? Wat doen de mensen op de foto? Hoe verhouden de mensen zich tot elkaar? Wat zie allemaal je nog meer? Denk ook aan: kleding, welk moment van de dag is het, hoe ziet de directe omgeving eruit (gebouwen, stedelijk of platteland).

FOTO'S NABESPREKEN

Bij het nabespreken van de foto's is het handig om de behandelde begrippen uit het filmpje 'Les Fotografie' er weer even bij te halen. Er staan een aantal vragen die je aan de deelnemers kunt voorleggen om het gesprek op gang te brengen.

Kader

- Is het een staand of liggend kader? Of misschien is het kader wel schuin. Is dit bewust gedaan? Waarom?
- Staat het onderwerp er volledig op of is het afgesneden?
- Past het kader bij het gefotografeerde onderwerp?

Standpunt

- Welk standpunt is hier gebruikt? Kikvorsperspectief, ooghoogte of vanuit vogelperspectief?
- Past dit perspectief bij het gefotografeerde onderwerp? Zo niet, welke dan wel?

Timing

- Is timing belangrijk in deze foto? Waarom wel of niet?
- Hoe zou het eruit hebben gezien als de foto een moment eerder of later was genomen? Zou dat beter geweest zijn?

Licht

- Wat voor licht wordt in deze foto gebruikt, daglicht, kunstlicht of allebei?
- Waar komt het licht vandaan?
- Welke sfeer geeft het licht aan de foto?
- Is de foto vanuit een goede hoek genomen ten opzichte van het licht? Of zou bijvoorbeeld het licht van de zon of de lamp beter van achter het onderwerp vandaan kunnen komen?

Objectiviteit

- Kunnen jullie zien dat de fotograaf van deze foto invloed had op de weergave van het onderwerp? Op wat voor manier?
- Hoe zou een ander in de groep deze foto hebben gemaakt?
- Zou het onderwerp van deze foto ook juist heel anders gefotografeerd kunnen worden?

Emotionele beleving

Bij het bespreken van de foto's kun je het ook hebben over de emotionele beleving. Wat voor gevoel heb je bij de foto? Wordt er ook gebruik gemaakt van symboliek? Zie je lijnenspel en heeft de fotograaf bewust gelet op de compositie? Hoe zijn de kleuren in de foto?

Vergelijken

Tijdens het bespreken kun je ook de foto's over het zelfde thema van verschillende deelnemers vergelijken. Hoe hebben ze het aangepakt? Waarin zitten de verschillen en waarin de overeenkomsten? Welke aanpak past beter bij het thema of onderwerp?

DE NEGEN BEELEDLEMENTEN

De negen beeldelementen zijn een hulpmiddel voor het beoordelen van de beeldkracht, voor zowel de maker als de beschouwer. Vooral bij het bespreken van fotografie is het zinvol om objectieve criteria te hanteren. Pas wanneer van een foto de beeldelementen duidelijk te onderscheiden zijn, is het mogelijk om een oordeel te vellen over de al dan niet geslaagde balans.

De volgende negen beeldelementen maken het mogelijk om alle beeldaspecten afzonderlijk te bespreken. Of er daarna gesproken wordt van een betekenisvolle foto met uitdrukingskracht hangt af van de overeenstemming of tegenstellingen van die elementen en of die met elkaar in balans zijn of niet.

1. Compositie, vorm en kader

- a. Vlakverdeling (dominante versus niet dominante vlakken, vormen).
- b. Kader, uitsnede (handvat: beeld op de kop bekijken).

2. Verhaal en symboliek

- a. Het verhaal dat de foto vertelt kan zo belangrijk zijn dat het alle andere beeldelement ondergeschikt maakt, een cultuurverschil tussen fotograaf en kijker kan miscommunicatie veroorzaken.
- b. Symbolen kunnen nog sterker werken dan verhalen.

3. Licht en toon

- a. Tijdstip.
- b. Sfeerbepalend.
- c. Na de cameratechniek de belangrijkste te beheersen vaardigheid.

4. Kleur

- a. Toon.
- b. Invloed op ons gevoel.
- c. Werkt optisch, kan de compositie versterken of verstoren.

- d. Kleurverzadiging, helderheid, kleurcontrasten, en de werking van kleurenparen, monochromie (bijvoorbeeld in zwart-wit fotografie).

5. Techniek

- a. Standpunt, beeldhoek.
- b. Scherp/onscherp, scherptediepte.
- c. Beweging, bevriezing.
- d. Korrel, grafiek.

6. Ruimte en perspectief

- a. Dieptewerking (suggestie hoe werkelijkheid gevormd was).
- b. Lijnenspel.
- c. Ritme.

7. Manipulatie

- a. Voor de opname: door het arrangeren van onderwerpen.
- b. Door de opname: door keuze van standpunt, beeldhoek, etc.
- c. Na de opname: door het monteren en/of bewerken van beelden.

8. Textuur (oppervlak)

- a. Onderwerp op de foto: bijvoorbeeld stofuitdrukking.
- b. De foto zelf: glanzend, mat.

9. Context

- a. Plaats waar de foto verschijnt, krant, tijdschrift, boek, verjaardagsfeestje, fotoclub, tentoonstelling.
- b. Bijschrift, omringende foto's.

Creatiever fotograferen doe je zo: zes tips van Hans Aarsman

Fotograaf, schrijver en zelfbenoemd fotodetective Hans Aarsman heeft een gloeiende hekel aan 'mooie plaatjes'. Zoals hij zelf zegt: "Schilderijen zijn voor galleries, niet voor in de krant." Maar, fotografie lijkt op een of andere manier onlosmakelijk verbonden met schilderkunst. Aarsman weet wel waarom: "Als fotograaf ben je getraind bent om bij alles wat je ziet, jezelf af te vragen 'wordt dat een mooie foto?'. Dat is iets totaal anders dan de gewoonte 'hey, dat is interessant, daar maak ik even een fotootje van.'" Tja, sommige gewoontes zitten zo ingesleten. Tijdens de Nacht van de Kunst en Wetenschap gaf Hans Aarsman een lezing over hoe je die gewoonte kunt doorbreken met een stroom van inspiratie. Kunstspot was er bij en verzamelde zijn tips.

1. Doe compleet het tegenovergestelde

Aan het begin van zijn carrière was Aarsman fotojournalist voor het dagblad Trouw. Hij vertelt ons: "Er zijn bepaalde dingen die eigenlijk niet kunnen bij persfotografie. Een flits gebruiken als er mensen aanwezig zijn, bijvoorbeeld. Daar hoor je ze niet mee lastig te vallen." Hij laat een foto zien die hij zelf heeft gemaakt bij de opening van het Holland Festival een aantal jaar terug. En jawel hoor, wat zien we daar? De voormalige koningin die net haar entree maakt en daarbij een volle lading kunstlicht op haar bakkes krijgt. De hoek waarin de foto genomen is, is ook alles behalve naturel. Het lijkt alsof Aarsman zich schuin voor Bea op zijn knieën bevond. Fotograferen vanuit de losse pols, met de ogen dicht en dus tevens vanuit absurde hoeken en met de flitser aan: Hans Aarsman deed het allemaal. De krant vond het 'raar' en uiteindelijk is Aarsman er zelf ook mee gestopt: "Je had heel erg het gevoel dat er een fotograaf bezig is. Ik kreeg daar óók weer genoeg. Dat is een beetje mijn levensverhaal."

2. Neem een (al dan niet bewuste) sabbatical

"De verkering was uit. Mijn huis werd gesloopt." Ja, wat doe je dan? Door Nederland rondtrekken in een kampeerauto. Maar dan wel met een camera op zak zodat je flink veel foto's kan maken. Van landschappen dit keer, zo vanaf het dak van je auto. Helaas werden deze toch ook wel weer erg

schilderachtig, vertelt Aarsman. Op het Caspar David Friedrich-achtige af zelfs: romantische tafereeltjes van de woeste natuur.

3. Houd er (even) helemaal mee op

Sla een compleet andere richting in, treed buiten je vakgebied. "Ik ben een roman gaan schrijven. Dat was eens maar ook nooit meer. Later nog een toneelstuk." Ook 'stortte' hij zich op Sherlock Holmes-boeken. Op deze manier kom je misschien in aanraking met nieuwe onderwerpen die kunnen gelden als inspiratiebron. Of misschien met mensen die iets voor je kunnen betekenen (al dan niet fictief).

4. Denk als Sherlock Holmes

Aarsman: "Ik dacht, dat is dat hele duffe gedoe met een man met een pijp in z'n mond, een vergrootglas en een raar petje op z'n hoofd. [...] Maar je moet de boeken voor de lol eens lezen, het swingt gewoon. De achterliggende gedachte is: als je maar goed kijkt en goed nadenkt, dan weet je hoe het zit in de wereld. Dat is niet zo, maar dat gevoel is zo heerlijk hè. Toen dacht ik, stel nou dat ik die methode van Sherlock loslaat op fotografie? Ik ga niet meer kijken naar hoe iets gefotografeerd is, maar ik kijk gewoon naar wat erop een foto staat. Revolutionaire gedachte! Dus niet als mensen die van fotografie houden, maar meer als wetenschapper: foto's als een verzameling feiten bekijken." Aarsman past deze methode toe in zijn wekelijkse serie in de Volkskrant, waar hij (dus bijna letterlijk) een nieuwsfoto onder de loep neemt. Dit is natuurlijk ook toepasbaar op andere creatieve uitingen.

5. Raak geïnspireerd door mensen met een bijzondere kijk

Aarsman organiseert jaarlijkse een fotoverkiezing voor fotografen 'die niet weten dat hij zij fotograaf zijn'. De eervolle winnaar kan dan pronken met een echte Kleine Hans in zijn of haar prijzenkast. Een greep uit de lijst van winnaars: Mr. Lee, een kat die een camera om zijn nek had en elke minuut een foto maakte, en recent thuiszorgverzorger Peter Hermandines. We bekijken zijn foto's: foto's van katten onder een auto en foto's van onder andere een hele collectie koekjes en gebakjes op mooie schaaltes. Allemaal recht van boven gefotografeerd en een typerende achtergrond duidelijk zichtbaar: Perzische kleedjes ten overvloede. Het zijn lekkernijen die Hermandines bij de koffie kreeg van zijn dankbare patiënten.

De foto's hebben iets oprechts en puurs, zonder pretenties. Typisch Aarsman dus. Houd zelf ook vooral je ogen open en je blik scherp zodat jij wordt geïnspireerd door mensen met een bijzondere kijk.

6. Leg verzamelingen aan

Hoe meer, hoe beter! Zo ga je vanzelf overeenkomsten zien en verbanden leggen. En ook krijg je dan misschien een heel duidelijk beeld van wat er allemaal al is gedaan, en hoe jij het juist niét wilt aanpakken. Aarsman laat een aantal kiekjes zien van fenomenen die ons allemaal wel bekend voorkomen: politici op pers-events, toeristen die klassieke fotomomentjes pakken (zoals het omduwen van de Toren van Pisa... Oei. Guilty!). Hoe meer foto's achter elkaar je ziet, hoe meer gelijkenissen je treft.

Tekst: Loes Stam

Beeld: Sander van der Bij

De argumentatieve rol van beeld in tekst

Beelden zijn belangrijke media die ons veel belangrijke informatie kunnen verschaffen. In onze Westerse cultuur zijn we gewend om kritisch naar teksten te kijken maar 'visuele geletterdheid' is veel minder vanzelfsprekend.

Woorden en beelden treden vaak gezamenlijk op. Alleen in romans en andere literaire teksten is beeldmateriaal bijna steeds afwezig. Andere tekstsoorten zijn doorgaans voorzien van illustraties en andere vormen van beeldmateriaal. Deze combinatie van woord en beeld wordt zeer vaak gemaakt omdat je in woorden een bepaalde zaak gedetailleerd en beargumenteerd kunt uitleggen. Maar illustraties kunnen natuurlijk ook heel veelzeggend zijn. Beelden en teksten vullen elkaar als media in veel gevallen aan. Zo kunnen beelden een betoog ondersteunen, ze kunnen impressies overbrengen op de lezer/toeschouwer en geven soms als het ware als een samenvatting van het geschrevene. Zowel in mondelinge als in schriftelijke presentaties zegt één enkel beeld soms meer dan honderd woorden.

Wij zien zulke afbeeldingen gemakkelijk als aangename extra's om een de krant aantrekkelijker te maken, een wetenschappelijk artikel verteerbaarder te laten zijn, of een boek te verfraaien. Daarvoor zijn ze echter zelden bestemd. Illustraties zijn niet voor de sier. In vrijwel alle geschreven teksten hebben ze een doel en een functie. Daarvan zijn ook de makers van teksten zich niet altijd ten volle bewust.

Vrije Universiteit Amsterdam

Lees het hele artikel op:

<http://www2.let.vu.nl/werkbanken/acva/documenten/werkboek/De%20argumentatieve%20rol%20van%20beeld%20in%20tekst.pdf>